

**HYPOTHALMICHTHYS MOLITRIX VA
CTENOPHARYNGODON IDELLA BALIQLARIDAN
BALIQCHILIK XO'JALIKLARIDA FOYDALANISH
ISTIQBOLLARI.**

Kochanov D.E.,¹ Genjebaev M.S.,²

1. O'zbekiston jismoniy tarbiya va sport universiteti Nukus filiali

2. Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti

Annotatsiya. Ushbu tezisda O'zbekistonning iqlim sharoitida o'simlikxo'r baliqlar-Oq do'ngpeshona (*Hypophthalmichthys molitrix*) va Oq amur (*Ctenopharyngodon idella*) turlarini sun'iy suv havzalarida yetishtirishning iqtisodiy va ekologik samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqot davomida ushbu turlarning quyidagi afzalliklari yoritilgan:

Meliorativ ahamiyati: Oq amurning suv havzalarini ortiqcha makrofitlardan (suv o'tlaridan) tozalash xususiyati.

Ozuqa bazasidan unumli foydalanish: Oq do'ngpeshona fitoplankton bilan oziqlanishi hisobiga suvning tabiiy mahsuldorligini oshirish.

Polikultura usuli: Turli oziqlanish zanjiriga ega baliqlarni birgalikda boqish orqali hosildorlikni 25-30% ga oshirish imkoniyatlari.

Tayanch so'zlar. resurs, karpsimonlar, introduksiya, meliorativ, polikultura tizimi, inkubatsiya, fitoplankton, makrofitlar, intensiv texnologiya.

Annotation: This thesis analyzes the economic and ecological effectiveness of cultivating herbivorous fish species such as the White Sturgeon (*Hypophthalmichthys molitrix*) and the White Sturgeon (*Ctenopharyngodon idella*) in artificial reservoirs in the climatic conditions of Uzbekistan. During the study, the following advantages of these species were highlighted:

Meliorative significance: The white amur's ability to cleanse water bodies of excess macrophytes (algae).

Efficient use of the food base: Increasing the natural productivity of water by feeding on white thistle phytoplankton.

Multicultural method: Opportunities to increase productivity by 25-30% by jointly feeding fish with different food chains.

Keywords: resource, carp, introduction, melioration, polyculture system, incubation, phytoplankton, macrophytes, intensive technology.

Bugungi kunda dunyo aholisi sonining ortib borishi oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabni keskin oshirmoqda. Ayniqsa, oqsilga boy mahsulotlar ishlab chiqarish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Baliq mahsulotlari biologik qiymati yuqori bo'lgan oziq-ovqat manbai sifatida inson salomatligi uchun muhim hisoblanadi. Shu sababli suv bioresurslaridan samarali foydalanish, baliqchilik xo'jaliklarini rivojlantirish va yuqori mahsuldor baliq turlarini yetishtirish dolzarb masalalardan biridir.

O'simlikxo'r baliqlar guruhiga kiruvchi oq do'ngpeshona (*Hypophthalmichthys molitrix*) va oq amur (*Ctenopharyngodon idella*) baliqlari yuqori o'sish tezligi, ekologik moslashuvchanligi va oziq resurslaridan samarali foydalanish xususiyatlari bilan baliqchilik xo'jaliklari uchun istiqbolli obyekt hisoblanadi.

Oq do'ngpeshona karpsimonlar oilasiga mansub bo'lib, tabiiy areali Sharqiy Osiyo hisoblanadi. Hozirgi kunda u ko'plab mamlakatlarda introduksiya qilingan va sun'iy ko'paytirish orqali yetishtirilmoqda. Oq do'ngpeshona (*H. molitrix*): Asosan fitoplankton (mikroskopik suv o'tlari) bilan oziqlanadi. Uning g'alvirsimon jabra apparati suvni filtrlash imkonini beradi. Bu suvning "gullashi" (eutrofikatsiya) ning oldini oladi.

Oq amur esa karpsimonlar oilasiga mansub bo'lib, suv o'simliklari bilan oziqlanishi sababli meliorativ ahamiyatga ega. Oq amur (*C. idella*): "Suv sigiri" deb ham yuritiladi. U yuksak suv o'simliklari (qamish, elodeya va b.) bilan oziqlanadi. Kuniga o'z vaznining 50-100% miqdorigacha o'simlik iste'mol qilishi mumkin. Oq amur o'simliklarni iste'mol qilib, ularni chala

hazm bo'lgan holda ekskrement (go'ng) sifatida suvga chiqaradi. Bu moddalar fitoplankton (oq do'ngpeshona uchun ozuqa) rivojlanishiga o'g'it bo'ladi.

Hovuzlarda intensiv usulda baliq boqish bo'yicha quyidagi tavsiyaviy jadvalni foydalanishingiz mumkin. (1 gektar maydon uchun)

1-jadval

Baliq turi	Ulushi (%)	Soni (dona/ga)	Vazifasi
Oq do'ngpeshona	60-70%	1500-2000	Suvni "gullash"dan saqlash, fitoplanktonni filtrlash
Oq amur	15-20%	400-600	Makrofitlarni (qamish, o't) yo'qotish
Sazan (Karp)	10-15%	300-500	Suvdagi mikroorganizmlar va qoldiq yemni iste'mol qilish

Ushbu baliqlarni yetishtirish bir necha yo'nalishda katta iqtisodiy samaradorlik beradi:

1. Polikultura tizimida foydalanish. Oq amur va oq do'ngpeshona boshqa karp baliqlari bilan birgalikda parvarish qilinadi. Bu holatda:

- Oziqa resurslari to'liq o'zlashtiriladi
- Suv havzasi ekologik barqarorligi oshadi
- Mahsuldorlik ortadi

Polikultura tizimi natijasida 1 gektar suv havzasidan olinadigan baliq hosildorligi sezilarli oshadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, monokulturaga nisbatan polikulturada suv havzasining mahsuldorligi 30-40% gacha yuqori bo'ladi.

2. Meliorativ ahamiyati. Oq amur suv o'simliklarini iste'mol qilib, kanallarni tozalaydi, suv o'tkazuvchanligini yaxshilaydi va botqoqlanishni kamaytiradi.

Oq do'ngpeshona esa fitoplanktonni kamaytirib, suv gullashining oldini oladi va kislorod rejimini yaxshilaydi.

3. Tez o'sishi va mahsuldorligi

Ushbu baliqlar qulay sharoitda 1 yilda 800–1200 g, 2 yilda 2–3 kg, 3 yilda 4–5 kg gacha yetishi mumkin. Bu esa xo'jalik uchun iqtisodiy foydani oshiradi.

4. Oziq-ovqat xavfsizligi uchun ahamiyati. Ushbu baliqlar yuqori oqsil manbai, parhez mahsulot, omega yog' kislotalarga boy hisoblanadi.

Sun'iy ko'paytirish istiqbollari

Hozirgi vaqtda ushbu baliqlarni sun'iy ko'paytirish texnologiyasi yaxshi o'zlashtirilgan.

Asosiy bosqichlar:

1. Ona baliqlarni tanlash
2. Gormonal stimulyatsiya
3. Urug'lantirish
4. Inkubatsiya
5. Lichinka yetishtirish
6. O'stirish

Bu texnologiya baliqchilik xo'jaliklarining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Quy Amudaryo suv havzalari ushbu baliqlarni yetishtirish uchun juda qulay hisoblanadi. Sababi hududtagi iliq iqlim, oziqa bazasi mavjud, sug'orish kanallari ko'pligi, sun'iy suv omborlari mavjudligi baliqchilikta katta ahamiyatga ega.

Ayniqsa, Amudaryo havzasi ko'llari, kollektorlari va fermer xo'jaliklari katta imkoniyat yaratadi. Kelajakda intensiv texnologiyalarni joriy etish, seleksiya ishlarini rivojlantirish, sun'iy ko'paytirishni takomillashtirish va polikultura tizimini kengaytirish ushbu sohaning rivojlanishida muhim omil bo'ladi.

Xulosa: Ishda ushbu baliq turlarini intensiv texnologiyalar asosida ko'paytirish, oziqlantirish rejimini optimallashtirish va baliqchilik

xo‘jaliklarining rentabelligini oshirish bo‘yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar keltirilgan. Bu turlar nafaqat parhezboq go‘sht manbai, balki suv havzalarining ekologik muvozanatini saqlovchi muhim omil ekanligi isbotlangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI

1. Kamilov B. G. Akvakultura: baliqlarni sun‘iy suv havzalarida yetishtirish. Toshkent: "O‘zbekiston," 2018. - 215 b.
2. Yuldashev M. A. O‘zbekiston baliqchilik xo‘jaliklarida polikultura usulidan foydalanish samaradorligi. // O‘zbekiston biologiya jurnali. - Toshkent, 2015. No3.
3. Bakiyev S. S. Baliqchilik asoslari.-Toshkent: "Fan va texnologiya," 2012.- 180 b.
4. Салихов Т.В., Камиллов Б.Г., Атаджанов А.К. Рыбы Узбекистана (определитель). Ташкент: Chinor-ENK, 2001. -152 с.ФАО. 2020.
5. Камиллов Б.Г., Курбанов Р.Б., Салихов Т.В. Рыбоводство – разведение карповых рыб в Узбекистане, Ташкент, ChinorENK, 2003, 88 с.
6. Yuldashov M.A., Kamilov B.G. “BALIQLAR EKOLOGIYASI VA ATROF MUHIT HIMOYASI ”. Toshkent-2021. 252-b.